

PÕHIKOOI EESTI KEELE AINEKAVA

Vabariigi Valitsuse 6. jaanuari 2011. a määrus nr 1
„Põhikooli riiklik õppekava“ Lisa 1
(Vabariigi Valitsuse 23.03.2023 määruse nr 18 sõnastuses)

EESTI KEEL

1. Õppeaine kirjeldus

Eesti keele oskus on nii aineõpetuse eesmärk kui ka õppekavas sätestatu omandamise alus. Eesti keele oskus kõnes ja kirjas pole üksnes inimese identiteedi, tema mõtlemis- ja tundevõime kujunemise alus, vaid ka jätkusuutliku ja ennastjuhtiva õppimise eeldus kogu edasiseks eluks. Kui õpilane mõistab eesti keele tähtsust sotsiaalse suhtluse vahendina ja rahvusliku kultuuri kandjana, kujuneb ta täisväärtuslikuks ühiskonnaliikmeks, kes suudab ennast erinevates suhtlusolukordades selgelt ja ladusalt väljendada, mõistab erinevaid tekste, on võimeline argumenteerima ja mõtestatud teksti looma.

Põhikoolis pannakse alus õpilaste sotsiaalsele kirjaoskusele, st oskusele kasutada keelt teadlikult ja kriitiliselt isiklikus ja avalikus elus, õppe- ja tööolukorras. Õpilastes kujundatakse teadmisi ja oskusi, mis hõlmavad keelt, selle variante, eri tüüpi ja liiki tekste ning mis lubavad toime tulla suulise ja kirjaliku suhtlusega, tekstide vastuvõtu ja loomisega. Keeleõpetuse kõrgeim siht on aidata õpilasel kujuneda iseseisvaks teksti vastuvõtjaks ja loojaks, kes on omandanud tänapäeva eesti kirjakeele.

2. Kooliastme lõpuks taotletavad teadmised, oskused ja hoiakud

I kooliastme õpilane	II kooliastme õpilane	III kooliastme õpilane
1) mõistab rahvapärimust ja kultuuri mitmekesisust; 2) väärtustab eesti keelt; 3) omandab eesti keele lugemistehnika; 4) loeb eesmärgistatult eri allikatest ja keskkondadest; 5) kirjutab eesmärgistatult eri liiki tekste käsikirjaliselt ja arvutil eri keskkondades; 6) väljendab end selgelt ja asjakohaselt suuliselt ning kirjalikult;	1) mõistab rahvapärimust ja kultuuri mitmekesisust; 2) mõistab eesti keelt kui kultuuri kandjat ja avaliku suhtluse vahendit; 3) väljendab end selgelt ja asjakohaselt suuliselt ning kirjalikult; 4) teeb õpitu piires keeleteadlikke valikuid, kasutab korrektset kirjakeelt ja sobivat sõnavara;	1) väärtustab oma rahvapärimust ja kultuuri mitmekesisust; 2) väärtustab eesti keelt kui kultuuri kandjat ja avaliku suhtluse vahendit; 3) on keeleteadlik, väljendab end eesmärgipäraselt, selgelt, asjakohaselt ja keeleliselt korrektselt suuliselt ning kirjalikult;

7) analüüsib individuaalsete võimete piires eri liiki suulisi ja kirjalikke tekste; 8) tunneb eri tüüpi ja liiki tekstide ülesehitust ning mõistab nende sisu; 9) kujundab lugemise kaudu esmaseid hoiakuid ja tõekspidamisi, väärtustab lugemist.	5) loeb tekste ladusalt ja eesmärgistatult eri keskkondades ja allikatest; 6) kirjutab eesmärgistatult eri liiki tekste eri keskkondades ja allikate toel; 7) analüüsib ja hindab eri liiki suulisi ja kirjalikke tekste; 8) mõistab eri tüüpi ja liiki tekstide ülesehitust, sisu, keelelist eripära; 9) kujundab lugemise kaudu hoiakuid ja tõekspidamisi; 10) väärtustab lugemist, leiab endale sobivat lugemisvara.	4) loeb tekste vilunult, eesmärgistatult ja kriitiliselt eri keskkondades ja allikatest; 5) kirjutab eesmärgistatult ja keeleliselt korrektselt eri liiki tekste eri keskkondades ja allikate toel; 6) analüüsib ja hindab kriitiliselt eri liiki suulisi ja kirjalikke tekste, arvestab intellektuaalomandiga; 7) mõistab eri tüüpi ja liiki tekstide ülesehitust, sisu, keelelist eripära ning funktsiooni; 8) kujundab lugemise kaudu väärtushoiakuid ja tõekspidamisi; 9) väljendab end sobivat ja rikkalikku sõnavara kasutades; 10) omandab lugemisharjumuse ja väärtustab lugemist.
--	--	--

3. Õpitulemuste jaotus ja sisu klasside kaupa

1 . KLASS	
ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU
Õpilane: 1) eristab häälikuid (asukoht ja järjekord sõnas), täishääliku pikkusi; 2) toimib õpetaja ja kaaslase suulise juhendi järgi; 3) kuulab õpetaja ja kaaslase esituses lühikest eakohast teksti, mõistab kuulnud lause, jutu sisu; 4) teab, et sõnadel on lähedase või vastandtäheendusega sõna ja nimetab neist mõningaid; 5) väljendab end suhtlusolukordades arusaadavalt: palub, küsib, tänab, vabandab;	SUULINE KEELEKASUTUS Kuulamine Helide, häälte ja häälikute eristamine (asukoht ja järjekord sõnas), hääliku pikkuse eristamine, põhirõhk täishääliku pikkusel. Õpetaja ja kaaslase kuulamine ning suulise juhendi järgi toimimine. Õpetaja ja kaaslase ettelugemise kuulamine. Kuuldu ja nähtu kommenteerimine. Kõnelemine Häälde- ja intonatsiooniharjutused. Häälde harjutamine, hääle tugevuse kohandamine olukorrale. Töö lähedase tähendusega sõnaga, sõnatähenduse selgitamine ja täpsustamine.

6) jutustab suunavate küsimuste toel kuuldust, nähtust, loetust; 7) koostab õpetaja abiga pildiseeria või küsimuste toel suulise jutu; 8) esitab luuletust peast.	Sobivate kõnetuste (palumine, küsimine, keeldumine, vabandust palumine, tänamine) valik suhtlemisel. Lihtlauseliste küsimuste moodustamine, küsimuste esitamine ja neile vastamine. Eri teemadel vestlemine sõnavara rikastamiseks, arutamine paaris ja väikeses rühmas. Esemete, nähtuste, tegelaste jms võrdlemine, ühe-kahe tunnuse alusel rühmitamine. Eneseväljendus dramatiseeringus ja rollimängus. Jutustamine kuulatu, nähtu, läbielatu, loetu, pildi, pildiseeria, etteantud teema põhjal; aheljutustamine. Klassiga ühiselt kogetud sündmuste vahendamine jutustades: jutustamine eri rollides. Pantomiiim-mõistatused tuttavate juttude kohta. Tuttava luuletuse, dialoogi peast esitamine.
Õpilane: 1) tunneb häälik-tähest vastavust, loeb õpitud teksti enam-vähem ladusalt, lausehaaval üksiku peatusega raskema sõna ees oma kõnetempos või sellest aeglasemalt; 2) mõistab häälega või endamisi (vaikse häälega või huuli liigutades) lugedes loetu sisu; 3) vastab teksti kohta käivatele küsimustele, mille vastused on palas otsesõnu öeldud; 4) mõtleb jutule alguse või lõpu; 5) on lugenud mõnda lasteraamatut, nimetab nende pealkirja ja autoreid, annab loetule emotsionaalse hinnangu (lõbus, tõsine, igav jm).	LUGEMINE Raamatu/teksti üldine vaatlus: teksti paigutus, sisukord, õppeülesannete esitus. Trükitähtede (nii suurte kui väikeste) tundma õppimine. Tähtedest sõnade ja sõnadest lausete lugemine. Silpidest sõnade moodustamine. Lugemistehnika arendamine õpetaja juhendite järgi (õige hääldus, ladusus, pausid, intonatsioon, tempo, oma lugemisvea parandamine, kui sellele tähelepanu juhatakse). Lugemistehniliselt raskete sõnade ja sõnaühendite lugema õppimine. Oma ja õpetaja käekirjalise teksti lugemine klassitahvlilt ja vihikust. Jutustava ja kirjeldava teksti ning teabeteksti (õpilaspäevik, kutse, õnnitlus, saatekava, tööjuhend, raamatu sisukord) lugemine. Sõna, lause, teksti sisu mõistmine. Teksti sisu ennustamine pealkirja, piltide, üksiksõnade jm alusel. Loole lõpu mõtlemine. Tegelaste iseloomustamine. Küsimustele vastamine, millele vastus on tekstis otsesõnu kirjas. Üksikute tingmärkide (õppekirjanduse tingmärgid), skeemide, kaartide lugemine õppekirjanduses, nende tähenduse tabamine.

	Luuletuste ilmekas (mõtestatud) lugemine. Riimuvate sõnade leidmine õpetaja abiga. Tekstiliikide eristamine: jutt, muinasjutt, luuletus, mõistatus. Kirjandustekstid: liisusalm, muinasjutt, mõistatus, luuletus, piltjutt, vanasõna, jutustus, näidend.
Õpilane: 1) kasutab õigeid kirjutamisvõtteid, teab, kuidas väikesi ja suuri kirjatähti kirjutatakse ning sõnas õigesti seostatakse; 2) kirjutab tahvlilt ära; 3) täidab tahvlinäidise järgi õpetaja abiga õpilaspäevikut, paigutab näidise järgi tööd vihikulehele, varustab töö kuupäevaga; 4) koostab näidise järgi kutse; 5) eristab häälikut, tähte, täis- ja kaashäälikut, sõna, lauset; 6) kirjutab omasõnade algusesse <i>k, p, t</i>; 7) kirjutab õigesti lühemaid (kuni 2-silbilisi) sõnu ja lauseid; 8) teab, et lause lõpeb punktiga; 9) teab, et lause alguses, inimeste, loomade, oma kodukoha nimes kasutatakse suurt algustähte; 10) kirjutab õigesti oma nime.	KIRJUTAMINE Kirjatehnika Kirja eelharjutused. Kirjutamine pliiatsi ja kriidiga, joonistähete kirjutamine. Õige pliiatsihoid ja kirjutamisasend istudes ja seistes (tahvli juures). Väikeste kirjatähete õppimine. Suurte kirjatähete õppimine (vajadusel 2.klassis). Tähtede seostamine. Tahvlile, vihikusse ja õpilaspäevikusse kirjutamine. Töö vormistamine näidise järgi, töö puhtus, käekirja loetavus. Teksti ära kiri tahvlilt, õpikust. Õigekiri Häälik, sõna, lause, tekst. Tähed ja tähestik, võõrtähtede vaatlus. Häälikute märkimine kirjas. Sõna ja lause ladumine ja kirjutamine. Täis- ja kaashäälikud. Täishäälikuühendi vaatlus. Täishääliku pikkuse eristamine ja õigekiri, kaashääliku pikkusega tutvumine. Sulghäälik (<i>k, p, t</i>) omasõnade alguses. <i>i</i> ja <i>j</i> ning <i>h</i> sõna alguses seoses tähtede õppimisega. Suur algustäht lause alguses, inimese- ja loomanimeses. Liitsõna vaatlus (moodustamine). Sõnade lõpu õigekiri – <i>d</i> ja <i>-vad</i> (mitmus) ning <i>-b</i> (tegasõna 3. pööre) õigekirjaga tutvumine. Tutvumine jutustava (väit-), küsi- ja hüüdlausega. Lause lõpumärgid: punkt, (küsi- ja hüüumärgi vaatlemine). Koma lauses (teksti vaatlus). Oma kirjutusvea parandamine õpetaja abiga. Etteütlemise järgi sõnade ja lausete kirjutamine (15–20 sõna lihtlausetena).

	TEKSTILOOME Tarbeteksti kirjutamine näidise järgi: kutse, õnnitlus (kujundamine näidise järgi). Jutu kirjutamine pilditäiendusena (pildi allkiri, kahekõne jms). Jutule lõpu kirjutamine. Loovtöö kirjutamine (pildi, pildiseeria, küsimuste järgi). Lünkumberjutustuse kirjutamine.
Soovituslikud praktilised tööd - I kooliastme veebipõhine omaloomingu kogumik - Loovmapp „Mina ise“ (lõiming loodusõpetuse ja käelise tegevusega)	Soovituslikud ühisüritused ja õppekäigud - Teatri ühiskülastus - Külastused koolis - Tegevused kooli raamatukogus - Temaatilised õppekäigud Kadrina Valla Raamatukokku - Rahvapärismuusikaprogrammid - Ettelugemispäev - Eesti kirjanduse päev - Emakeelenädal - Aabitsapidu

2 . KLASS	
ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU
Õpilane: - eristab täis- ja suluta hääliku pikkusi; - kuulab õpetaja ja kaaslase eakohast teksti ning toimib saadud sõnumi kohaselt õpetaja abil; - koostab kuuldu põhjal lihtsama skeemi ja kaardi õpetaja abil; - kasutab kõnes terviklauseid; - teab ja leiab vastandtäheendusega sõnu ning õpetaja abil ka lähedase tähendusega sõnu; - väljendab arusaadavalt oma soove ja kogemusi väikeses ja suures rühmas; vestleb oma kogemustest ja loetust; - annab õpetaja abil edasi lugemispala, õppeteksti, filmi ja teatrietenduse sisu;	SUULINE KEELEKASUTUS Kuulamine Hääliku pikkuste eristamine sõnamängus, liikumise ja liigutuste abil, põhirõhk suluta kaashäälikul. Õpetaja ja kaaslase suulise mitmeastmelise juhendi meeldejätmise ja selle järgi toimimine mängus, praktilise ülesande lahendamisel (välitund, otsimine, mõõtmine). Õpetaja ettelõetud ainetekstist oluliste mõistete leidmine ja lihtsa skeemi koostamine õpetaja juhendamisel. Kaaslase ettelugemise kuulamine ja hinnangu andmine ühe aspekti kohta (õigsus, pausid ja intonatsioon mõtte toetajana). Kõnelemine Hääl- ja intonatsiooniharjutused sõnamängulistest harjutustest, kiirkõne, kajamäng. Eneseväljendus dramatiseeringus ja

8) koostab õpetaja abil jutu pildiseeria, pildi või küsimuste toel; mõtleb jutule alguse või lõpu; 9) vaatab ja kirjeldab nähtut, märkab erinevusi ja sarnasusi õpetaja suunavate küsimuste toel; 10) esitab luuletust peast.	rollimängus: muinasjuttude esitamine, igapäevaolukordade lavastamine. Kõne eri nüansside (tempo, hääletugevus, intonatsioon) esiletoomine dramatiseeringus jm esituses: rongi, loomade hääle jm imiteerimine. Kõnelemine eri olukordades (telefonitsi, rühma esindajana), rollimängud. Nii enese kui ka teiste soorituste tunnustav kommenteerimine. Oma arvamuse avaldamine (raamatu, filmi jm) kohta ja selle põhjendamine. Arutlemine paaris ja rühmas: oma suhtumise väljendamine, nõustumine ja mittenõustumine, ühiste seisukohtade otsimine. Sündmuse, isiku, looma, eseme kirjeldamine tugisõnade, skeemi, tabeli abil. Sõnatähtenduste selgitamine ja täpsustamine aktiivse sõnavara laiendamiseks. Kuuldud jutu ümberjutustamine; pikema dialoogi jälgimine, hinnangud tegelastele ja sisule. Mõtete väljendamine terviklausetena. Küsimuste moodustamine, küsimuste esitamine ja neile vastamine. Eri meeleoluga luuletuste (aastaajad, laste elu) mõtestatud peast esitamine.
Õpilane: 1) loeb õpitud teksti suhteliselt õigesti, ladusalt (lugemistempo võib olla kõnetempost aeglasem), parandab ise oma lugemisvigu, enamasti väljendab intonatsioon loetava sisu; 2) mõistab häälega või endamisi lugedes loetu sisu; 3) vastab teemakohastele (ka lihtsamatele tekstis mitte otsese infoga seotud) küsimustele; 4) leiab tekstis iseseisvalt vastused konkreetsetele küsimustele ja töötab õpetaja abiga eakohaste juhiste alusel; 5) tunneb ära jutu, luuletuse, mõistatuse, näidendi ja vanasõna; 6) kasutab õpiku sõnastikku õpetaja abiga sõnade leidmiseks algustähe järgi;	LUGEMINE Lugemistehnika arendamine õpetaja juhendite järgi: oma lugemisvea parandamine, kui sellele tähelepanu juhitakse, sobiva intonatsiooni kasutamine. Lugemistehniliselt raskete sõnade ja sõnaühendite lugema õppimine. Raamatu/teksti üldine vaatlus: teksti paigutus, sisukord, õppeülesannete esitus. Üksikute tingmärkide (õppekirjanduse tingmärgid, liiklusmärgid jms), skeemide, kaartide ja tabelite lugemine õppekirjanduses ning lasteraamatutes. Tekstist õpitavate keelendite, samuti sünonüümide, otsese ja ülekantud tähendusega sõnade jms leidmine. Õpiku sõnastiku kasutamine. Kahekõne lugemine, intonatsiooni ja tempo valik saatelause alusel ja partnereid arvestades. Eri liiki lühitekstide (teade, kiri, ajakirja rubriik, sõnastik) mõistev

7) on lugenud jõukohaseid lasteraamatuid, nimetab tegelasi ja annab edasi loetu sisu mõne huvitava, enam meeldinud episoodi järgi.	lugemine. Oma ja õpetaja käekirjalise teksti lugemine klassitahvlilt ja vihikust. Tekstis küsimuse, palve, käsu ja keelu äratundmine. Loetud jutustuse ja muinasjutu kohta kava koostamine (teksti jaotamine osadeks); skeemi/kaardi koostamine õpetaja abiga. Loetu põhjal teemakohastele küsimustele vastamine (ka siis, kui vastus otse tekstis ei sisaldu). Loole alguse ja lõpu mõtlemine. Tegelaste iseloomustamine. Luuletuste ilmekas (mõtestatud) esitamine. Riimuvate sõnade leidmine õpetaja abiga. Tekstiliikide eristamine: jutustus, luuletus, näidend, mõistatus, vanasõna. Kirjandustekstid: rahvaluuleline liisusalm, muinasjutt, mõistatus, luuletus, piltjutt, vanasõna, jutustus, näidend, muistend. Loetud raamatu tutvustamine ja soovitamise. Vajaliku teose otsimine kooli või kodukoha raamatukogust autori ja teema järgi täiskasvanu abiga.
Õpilane: 1) kasutab kirjutades õigeid väikeste ja suurte kirjatähtede tähekujusid ja seoseid; 2) kirjutab tahvlilt või õpikust ära; 3) täidab iseseisvalt õpilaspäevikut ja kujundab vihikut, paigutab näidise järgi tööd vihikulehele, kirja joonelisele lehele, varustab töö kuupäevaga; 4) koostab õpetaja abiga kutse, õnnitluse ja teate; 5) kirjutab loovtöö ning ümberjutustuse pildiseeria, tugisõnade ja küsimuste abil; 6) eristab häälikut, tähte, täis- ja kaashäälikut, silpi, sõna, lauset, täishäälikuühendit; 7) kirjutab õigesti sulghääliku omasõnade algusesse ja omandatud võõrsõnade algusesse; 8) märgib kirjas õigesti täishäälikuid; 9) teab peast võõrtähtedega tähestikku;	KIRJUTAMINE Kirjatehnika Suurte ja väikeste kirjatähtede kordamine. Kirjutamise tehnika arendamine: ühtlane kirjarida, õiged tähekujud ja seosed nii väikestel kui suurtel kirjatähtedel. Näidise järgi kirjatöö paigutamine vihiku lehele, kirjapaberile; kuupäeva kirjutamine. Õigekiri Varasemale lisanduvalt keeleteadmised: täishäälikuühendi õigekiri, suluta kaashääliku pikkus ja õigekiri; <i>k, p, t s-i</i> ja <i>h</i> kõrval; <i>i ja j</i> silbi alguses, <i>h</i> sõna alguses. Silbitamine, poolitamise üldpõhimõtted. TEKSTILOOME Kutse, õnnitluse ja teate koostamine õpetaja abiga. Tekstilähedase ümberjutustuse kirjutamine küsimuste ja tugisõnade toel. Loovtöö skeemi, kaardi toel; fantaasialugu. Jutu

10) alustab lauset suure algustähega ja lõpetab punkti või küsimärgiga; 11) kasutab suurt algustähte inimeste ja loomade nimedes, tuttavates kohanimes; 12) kirjutab õigesti sõnade lõppu a) -d (mida teed?), -te (mida teete?), b) -sse (kellesse? millesse?), c) -ga (kellega? millega?), -ta (kellela? milleta?); 13) kirjutab etteütlemise järgi õpitud keelendite ulatuses sisult tuttavat teksti ja kontrollib kirjutatud näidise järgi (20–25 sõna lihtlausetena).	ülesehitus: alustus, sisu ja lõpetus; jutule alguse ja lõpu kirjutamine. Omakirjutatud teksti üle kaaslasega arutlemine.
Soovituslikud praktilised tööd • I kooliastme veebipõhine omaloomingu kogumik • Loovmapp „Mina ja minu pere“ (lõiming inimese- ja loodusõpetusega, käelise tegevusega)	Soovituslikud ühisüritused ja õppekäigud • Teatri ühiskülastus • Külalisetendused koolis • Tegevused kooli raamatukogus • Temaatilised õppekäigud Kadrina Valla Raamatukokku • Rahvapärismusprogrammid • Ettelugemispäev • Eesti kirjanduse päev • Emakeelenädal • Õppekäik Lääne-Virumaa Keskraamatukokku

3 . KLASS	
ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU
Õpilane: 1) kuulab mõtestatult eakohast teksti, toimib saadud sõnumi või juhendite järgi; 2) väljendab end suhtlusolukordades selgelt ja arusaadavalt: palub, küsib, selgitab, keeldub, vabandab, tänab; vastab küsimustele, kasutades sobivalt täislauseid ning lühivastuseid; 3) vaatleb sihipäraselt, kirjeldab eesmärgipäraselt nähtut, eset, olendit, olukorda, märkab erinevusi ja sarnasusi;	SUULINE KEELEKASUTUS Kuulamine Hääliku pikkuste eristamine, põhirõhk sulghääliku pikkusel. Pikema suulise juhendi meeldejätmine ja selle järgi toimimine. Kaaslase ja õpetaja juhtnööride kuulamine, nende järgi toimimine. Ettelugemise kuulamine. Kaaslase ettelugemise hindamine ühe aspekti kaupa (õigsus, pausid ja intonatsioon mõtte toetajana). Kuuldu ning nähtu kommenteerimine. Fakti ja fantaasia eristamine. Õpetaja etteloetud

4) avaldab arvamust kuuldu, vaadeldu ja loetu kohta; 5) annab küsimuste toel arusaadavalt edasi õppeteksti, lugemispala, pildiraamatu, filmi ja teatrietenduse sisu; koostab kuuldu/loetu põhjal skeemi/kaardi; 6) jutustab loetust ja läbielatud sündmusest; jutustab pildiseeria, tugisõnade, märksõnaskemi ja küsimuste toel; mõtleb jutule alguse ja lõpu; 7) leiab väljendamiseks lähedase ja vastandtäheendusega sõnu; 8) esitab luuletust peast.	ainetekstist oluliste mõistete leidmine ning lihtsa skeemi koostamine. Kuuldu (muinasjutt, lühijutt lapse elust, proosa-, luule ja ainetekst), nähtu (lavastus, film) sisu ümberjutustamine. Dialoogi jälgimine, hinnangud tegelastele ja nende ütlustele. Kõnelemine Hääldus- ja intonatsiooniharjutused. Selge häälduse jälgimine teksti esitades. Kõne eri nüansside (tempo, hääletugevuse, intonatsiooni) esiletoomine dramatiseeringus jm esituses. Sobivate kõnetuste (palumine, küsimine, keeldumine, vabandust palumise, tänamise) valik suhtlemisel. Suuline selgitus, kõnetus- ja viisakusväljendid, teietamine ja sinatamine. Kõnelemine eri olukordades: vestlus tundmatuga, sh telefonitsi, klassi/kooli esindamine, võistkonda kutsumine, koostegevusest loobumine jms. Sõnavara arendamine: sõnatäheenduse selgitamine ja täpsustamine, aktiivse sõnavara laiendamine, lähedase ja vastandtäheendusega sõna leidmine. Eri teemadel vestlemine sõnavara rikastamiseks, arutamine paaris ja väikeses rühmas. Oma arvamuse avaldamine, nõustumine ja mittenõustumine, ühiste seisukohtade otsimine, kaaslaste arvamuse küsimine. Mõtete väljendamine terviklausetena ja sobiva sõnastusega (sõnavalik, mõtte lõpuleviimine). Küsimuste moodustamine ja esitamine ning neile vastamine. Jutustamine kuuldu, nähtu, läbielatu, loetu, pildi, pildiseeria ja etteantud teema põhjal; aheljutustamine. Sündmuste, isiku, looma, eseme jm kirjeldamine tugisõnade, skeemi ning tabeli abil. Eneseväljendus dramatiseeringus ja rollimängus erisuguste meeleolude väljendamiseks. Tuttava luuletuse ja dialoogi ilmekas (mõtestatud) esitamine. Nii enese kui ka teiste tööde tunnustav kommenteerimine õpetaja juhiste alusel.
--	---

Õpilane:

- 1) loeb nii häälega ja kui endamisi ladusalt ja teksti mõistes; mõistab lihtsat plaani, tabelit, diagrammi, kaarti;
- 2) loeb õpitud teksti ette õigesti, selgelt ja sobiva intonatsiooniga;
- 3) töötab tekstiga eakohaste juhiste alusel;
- 4) vastab suulistele ja lühikestele kirjalikele küsimustele loetu kohta;
- 5) eristab kirjalikus tekstis väidet, küsimust, palvet, käsku, keeldu;
- 6) tunneb ära jutustuse, luuletuse, näidendi, muinasjutu, mõistatuse, vanasõna, kirja;
- 7) on lugenud läbi vähemalt neli eesti- ja väliskirjaniku teost, kõneleb loetud raamatust;
- 8) teab nimetada mõnda lastekirjanikku.

LUGEMINE

Raamatu/teksti üldine vaatlus: teksti paigutus, sisukord, õppeülesannete esitus. Teksti ülesehitus: pealkiri, teksti osad (lõigud, loo alustus, sisu, lõpetus). Lugemistehnika arendamine õpetaja juhendite järgi (õige hääldus, ladusus, pausid, intonatsioon, tempo; oma lugemisvea parandamine, kui sellele tähelepanu juhitakse). Ladus ja automatiseerunud lugemine. Oma ja kaaslaste lugemistehnika hindamine õpetaja juhiste alusel. Oma ja õpetaja käekirjalise teksti lugemise klassitahvlilt ja vihikust. Jutustava ja kirjeldava teksti ning tarbe- ja teabeteksti (õpilaspäeviku, kutse, õnnitluse, saatekava, tööjuhendi, raamatu sisukorra, sõnastiku, teate, eeskirja, retsepti, õpikuteksti, teatmeteose teksti, ajalehe- ja ajakirja ning muu meediateksti) lugemine. Üksikute tingmärkide (õppekirjanduse tingmärgid, liiklusmärgid jms), skeemide, kaartide ja tabelite lugemine õppekirjanduses, lasteraamatutes ning laste ajakirjanduses. Sõna, lause ning teksti sisu mõistmine. Tekstis küsimuse, palve, käsu ja keelu äratundmine. Teksti sisu ennustamine pealkirja, piltide ja üksiksõnade järgi. Töö tekstiga: tekstist õpitavate keelendite, sünonüümide, otsese ja ülekantud tähendusega sõnade leidmine. Õpiku sõnastiku iseseisev kasutamine. Teksti jaotamine osadeks ning tekstiosade pealkirjastamine. Loetava kohta kava, skeemi, kaardi koostamine. Loetu põhjal teemakohastele küsimustele vastamine. Loole alguse ja lõpu mõtlemine. Teksti teema ja peamõtte sõnastamine, tegelaste iseloomustamine. Jutustavate luuletuste ja proosateksti mõtestatud esitamine. Riimuvate sõnade leidmine. Kahekõne lugemine, intonatsiooni ja tempo valik saatelause alusel ning partnereid arvestades. Loetud raamatust

	jutustamine, loetule emotsionaalse hinnangu andmine ja raamatust lühikokkuvõtte tegemine. Vajaliku raamatu leidmine iseseisvalt. Tekstiliikide eristamine: muinasjutt, mõistatus, vanasõna, luuletus, jutustus, näidend, kiri Kirjandus: folkloorne lastelaul, liisusalm, jutustus, muinasjutt, muistend, luuletus, kahekõne, näidend, sõnamänguline tekst, piltjutt, mõistatus, vanasõna.
Õpilane: 1) kasutab kirjutades õigeid tähekujusid ja -seoseid, kirjutab loetava käekirjaga; 2) kirjutab tahvlilt ja õpikust õigesti ära; paigutab teksti korrektselt paberile või arvutis, vormistab vihiku/õpilaspäeviku nõuetekohaselt; 3) valdab eesti häälikkirja aluseid ja õpitud keelendite õigekirja: eristab häälikut ja tähte, täis- ja kaashäälikut, häälikuühendit, silpi, sõna, lauset; märgib kirjas häälikuid õigesti; eristab lühikesi, pikki ja ülipikki täis- ja suluta kaashäälikuid; kirjutab õigesti asesõnu; 4) märgib õpitud sõnades õigesti kaashäälikuühendit; kirjutab õigesti sulghääliku omandatud oma- ja võõrsõnade algusse; märgib kirjas õigesti käänd- ja pöördõnade õpitud lõppe ja tunnuseid; 5) teab peast võõrtähtedega tähestikku, kasutab lihtsamat sõnastikku ja koostab lihtsaid loendeid tähestik- järjestuses; 6) kirjutab suure algustähega lause alguse, inimeste- ja loomade nimed ning õpitud kohanimes; 7) piiritleb lause ja paneb sellele sobiva lõpumärgi; 8) kirjutab etteütlemise järgi sisult tuttavat teksti ja kontrollib kirjutatut näidise järgi (30–40 sõna); 9) koostab kutse, õnnitluse, teate, e-kirja; kirjutab eakohase pikkusega loovtöid (k.a ümberjutustusi) küsimuste, tugisõnade,	KIRJUTAMINE Kirjatehnika Kirjutamise tehnika süvendamine, oma loetava käekirja kujundamine, kirjutamise kiiruse arendamine. Kirjutamisvilumuse saavutamine (õiged tähekujud ja proportsioonid, loetav käekiri, ühtlane kirjarida, kirjatöö nõuetekohane välimus, töö vormistamine). Teksti ärakiri tahvlilt ja õpikust. Kirjutatu kontrollimine õpiku ja sõnastiku järgi. Oma kirjavea parandamine. Etteütlemise järgi kirjutamine. Tahvlile, vihikusse ja õpilaspäevikusse kirjutamine. Tarbeteksti kirjutamine näidise järgi: kutse, ümbrik. Õigekiri Tähestiku järjekord. Täis- ja kaashäälikuühendi õigekiri. Täis- ja suluta kaashääliku pikkuse kordamine, sulghääliku pikkuse eristamine ja õigekiri. <i>k, p, t s-i</i> ja <i>h</i> kõrval. <i>i</i> ja <i>j</i> õigekiri (v.a võõrsõnades ja tegijanimedes). <i>h</i> sõna alguses. Sulghäälik oma- ja võõrsõnade alguses. Suur algustäht lause alguses, inimese- ja loomanimedes, tuntumates kohanimes. Väike algustäht õppeainete, kuude, nädalapäevade, ilmakaarte nimetustes. Poolitamise harjutamine. Liitsõna. Nimi-, omadus- ja tegusõna. Ainsus ja mitmus. Sõnavormide moodustamine küsimuste alusel. Mitmuse nimetava ning <i>sse</i>-lõpulise sisseütleva, kaasaütleva ja ilmaütleva käände lõpu õigekirjutus. Olevik ja minevik. Pöördelõppude õigekirjutus. Erandliku

joonistuse, pildi, pildiseeria, märksõnaskeemi või kava toel. 10) kirjutab nii koolis kui ka igapäevaelus käsitsi ja arvutiga eakohaseid tekste vastavalt kirjutamise eesmärgile, funktsioonile ja adressaadile.	õigekirjaga ase- ja küsisõnad (ma, sa, ta, me, te, nad, kes, kas, kus). Väit- (jutustav), küsi- ja hüüdlause. Lause lõpumärgid. Koma kasutamine loetelus; <i>et, sest, vaid, kuid, aga, siis, kui</i> puhul; sidesõnad, mis koma ei nõua. Etteütlemise järgi kirjutamine õpitud keelendite ulatuses (30–40 sõna). Oma kirjavea iseseisev leidmine. Sõnavara: lähedase ja vastandtäheendusega sõna. Sõna ja tema vormide õigekirja ning tähenduse omandamine ja täpsustamine. TEKSTILOOME Lausete laiendamine ja sidumine tekstiks. Tarbeteksti (ajaleheartikli, teate, nimekirja jne) kirjapanek. Ümberjutustuse kirjutamine tugisõnade, skeemi, kaardi või kava toel. Loovtöö kirjutamine (vaba jutt, jutt pildi, pildiseeria, küsimuste, skeemi, kaardi või kava toel, fantaasialugu). Jutu ülesehitus: alustus, sisu, lõpetus. Sündmusest ja loomast kirjutamine. Jutule alguse ja lõpu kirjutamine. Kirja kirjutamine. Oma kirjutatud teksti üle kaaslasega arutamine.
Soovituslikud praktilised tööd • I kooliastme veebipõhine omaloomingu kogumik • Loovmapp „Mina ja minu kodukoht“ (lõiming inimeseõpetuse ja kunstiga)	Soovituslikud ühisüritused ja õppekäigud • Teatri ühiskülastus • Külalisetendused koolis • Tegevused kooli raamatukogus • Teemaatilised õppekäigud Kadrina Valla Raamatukokku • Rahvapärismuusikaprogrammid • Ettelugemispäev • Eesti kirjanduse päev • Emakeelenädal • Õppekäik Eesti Lastekirjanduse Keskusesse

4 . KLASS	
ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU
Õpilane: 1) märgib kõikide häälikute pikkusi kirjas õigesti; 2) kirjutab g, b, d sagedamini kasutatavate võõrsõnade alguses; 3) kirjutab õigesti g, b, d s-i kõrval (jalgsi, kärbsed; jõudsin, nõudsin); 4) märgib sulghäälikuid ülipika täishääliku ja täishäälikuühendi järel (eite, taati; saabas, saapad); 5) kasutab koma loetelus; 6) kasutab suurt ja väikest algustähte ajalehtede, ajakirjade ja teoste pealkirjades, keelte ja rahvuste, õppeainete, kuude, nädalapäevade, rahvakalendri tähtpäevade ja ilmakaarte nimetustes; 7) oskab moodustada ja kirjutada liitsõnu; 8) kirjutab etteütlust pikkusega 50 - 55 sõna õpitud keelendite ulatuses; 9) kirjutab eakohast ümberjutustust; 10) kirjutab eakohast kirjandit; 11) jutustab loetust minavormis; 12) jutustab olevikus ja minevikus; 13) oskab loetud teksti kavastada ja selle järgi jutustada; 14) kasutab sõnastikke ja teatmeteoseid; 15) tunneb ära jutustuse, luuletuse, näidendi, muinasjutu, mõistatuse, vanasõna, kõnekäändu, kirja; 16) kirjutab nii koolis kui ka igapäevaelus käsitsi ja arvutiga eakohaseid tekste vastavalt kirjutamise eesmärgile, funktsioonile ja adressaadile; 17) on läbi lugenud vähemalt neli lasteraamatut.	LUGEMINE Eakohaste tekstide lugemine ja mõistmine. Vanasõnad ja kõnekäändud. Sõnade mitmetähenduslikkus. Sünonüümid ja antonüümid. Luuletus (meeleolu, teema). Riim (alg- ja lõppriim). Koomiks. Trükised (raamat, ajaleht, ajakiri). Teatmeteoste kasutamine. SUULINE ENESEVÄLJENDUS Eakohaste tekstide jutustamine klassis koostatud kava alusel. Tegelaste käitumise motiivide analüüs ja põhjus-tagajärg suhete leidmine. Suuline kokkuvõtte loetud ja kuulnud tekstist etteantud suuniste järgi. KIRJUTAMINE Ortograafia Häälikute liigid (täis- ja kaashäälikud). Kõikide häälikute pikkused ja õigekiri. <i>g, b, d</i> võõrsõnade alguses. <i>g, b, d s-i</i> kõrval (<i>jalgsi, kärbsed</i>). Ülipikk sulghäälik ülipika täishääliku ja täishäälikuühendi järel (<i>Taat aitas eite.</i>) <i>lt</i>-lõpuliste sõnade õigekiri (<i>laualt, riulilt, julgelt, rõõmsalt</i>). <i>lik</i>-lõpuliste sõnade õigekiri (<i>õnneliku, õnnelikku</i>). Suurtäht nimeses, suur ja väike algustäht ajalehtede, ajakirjade ja teoste pealkirjades, keelte ja rahvuste, õppeainete, kuude, nädalapäevade, rahvakalendri tähtpäevade ja ilmakaarte nimetustes. Loetelu komad. Rooma numbrite kirjutamine. Liitsõnade moodustamine ja õigekiri. Nimi-, omadus-, tegu-, arv-, ase- ja sidesõnad. Olevik, minevik. Jaatav ja eitav kõne. Liht- ja liitlause. Otsekõne saatelause järel.

	TEKSTILOOME Ümberjutustuse kirjutamine. Kirjandi kavastamine ja kirjutamine. Kirjalik kokkuvõte kuulnud ja loetud tekstist etteantud suuniste järgi. Luuletuse kirjutamine. Teemade käsitlemiseks vajalikud mõisted: Rooma number, olevik, minevik, jaatus, eitus, otsekõne, saatelause, loetelu, antonüüm, sünonüüm, kõnekäänd, riim, trükis, koomiks.
--	---

5. KLASS	
ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU
Õpilane: 1) oskab juhendamise abil olukorrale vastava suhtluskanali valida; 2) lahendab lihtsamaid probleemülesandeid paaris- ja rühmatöös; 3) esitab kuuldu ja loetu kohta küsimusi ning avaldab arvamust, teeb tekstist lühikokkuvõtte; 4) loeb ja mõistab eakohaseid õpi- ja elutarbeline ning huvivaldkondade tekste; 5) kasutab töös tekstidega õpitud keele- ja tekstimõisteid; 6) kirjutab eesmärgipäraselt loovtöid ja kirju; vormistab kirjalikud tekstid korrektselt; 7) kasutab tekste luues omandatud reegleid ja mõisteid.	KIRJUTAMINE Ortograafia Kaashäälikuühendi õigekiri. Kaashäälikuühendi erandlik kirjutamine (ülipikk <i>s</i> helilise hääliku järel, <i>gi-</i> ja <i>ki-</i> liide, tüve lõpuhääliku ja liite algushääliku kokkulangevus). Sulghääliku õigekiri liitsõna piiril. <i>i</i> ja <i>j</i>-i õigekiri liitsõna piiril ja tegijanimedes (<i>tegija</i>). <i>gi-</i> ja <i>ki-</i> liite õigekiri. Suur ja väike algustäht (ajaloosündmused, riigid). Liitsõnade ja võõrsõnade poolitamine. Sõnavara Sõnavara rikastamine. Sõna tähendus: sünonüümid, antonüümid, homonüümid. Sõna tähenduse sõltumine õigekirjast (<i>all – hall, buss – puss, majja – maia</i>). Sagedamini esinevate võõrsõnade tähendus ja õigekiri. Võõrsõnade asendamine omasõnadega ja vastupidi. Sõnaraamatute kasutamine õigekirja ja sõna tähenduse kontrollimiseks. Sõnaliigid: nimisõna, omadussõna, arvsõna, asesõna, tegusõna. Mitmetähenduslike ning lähedase ja vastandliku tähendusega sõnade kasutamine. Sõnavaliku täpsus erinevates tekstides.

Nimisõna

Nimi ja nimetus. Liitsõnade moodustamine. Täiendsõna ja põhisõna. Liitsõna tähendus ja kasutamine. Nimisõnade kokku- ja lahkukirjutamine. Uute nimisõnade moodustamine tuletamise teel, nende õigekiri. Tuletiste tähendus ja kasutamine.

Omadussõna

Liitomadussõnad. Omadussõnade kokku- ja lahkukirjutamine (*helesinine, süsimust*). Omadussõnade tuletamine liidete abil. Omadussõnade sünonüüme ja antonüüme. Omadussõnade õigekiri. Omadussõnade kasutamine teksti ilmestamiseks.

Arvsõna

Arvsõna ja selle liigid. Arvsõnade märkimine kirjas. Arvsõnade kokku- ja lahkukirjutamine.

Asesõna

Asesõnade kasutamine tekstis.

Tegusõna

Tegusõna sünonüümika ja mitmetähenduslikkus. Tegusõna oleviku- või minevikuvormi kasutamine tekstis. Eitava ja jaatava kõne kasutamine.

Lause

Alus ja öeldis. Aluseta lause. Lause laiendamine. Väit-, küsi- ja käsklause kasutamine, nende lõpumärgid. Korduvate lauseliikmete kirjavahemärgistamine koondlauses. Koondlause kasutamine tekstis. Kahe järjestikuse osalausega liitlause kirjavahemärgistamine. Otsekõne ja saatelause. Saatelause otsekõne ees ja järel. Otsekõne kirjavahemärgid. Otsekõne kasutamise võimalusi. Üte ja selle kirjavahemärgid. Ütte kasutamise võimalusi.

	TEKSTILOOME Kirjeldus Kirjelduse sõnavalik, oluliste ja iseloomulike tunnuste esitamine, eseme ja looma kirjeldamine. Jutustus Oma elamustest ja juhtumustest jutustamine ning kirjutamine. Sidus lausestus. Otsekõne jutustuses. Kuulutus. Kiri. Minavormis jutustamine. Kirja ja ümbriku vormistamine. Arutlus Suuline arvamusaavaldus. Väite põhjendamine. Kirjutamisprotsess Suuline eeltöö. Kirjutamine kava järgi. Mustand. Oma vigade leidmine ja parandamine. Puhtand. Sõnastusvigade ennetamine: tarbetu sõnakorduse vältimine. Teemade käsitlemiseks vajalikud mõisted: kaashäälikuühend, heliline ja helitu häälik, sulghäälik, tüvi, liide, liitsõna, täiendsõna, põhisõna, tegijanimi, võõrsõna, omasõna, sünonüüm, antonüüm, sõnaliigid, nimisõna, omadussõna, arvsõna, asesõna, tegusõna, olevik, minevik, eitav kõne, jaatav kõne, alus, öeldis, väit-, küsi- ja käsklause, lihtlause, liitlause, otsekõne, saatelause, üte, kiri, kirjeldamine, lühijutt, aramus.
--	--

6. KLASS	
ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU
Õpilane 1) rakendab kaashäälikuühendi õigekirjutusreegleid; 2) Kasutab õigesti rõhuliiteid <i>–ki</i> ja <i>–gi</i>; 3) kasutab õiget algustähte ajaloosündmuste ja riiginimede kirjutamisel; 4) märgib õigesti <i>i</i>-d ja <i>j</i>-i liitsõna piiril ja tegijanimedes;	KIRJUTAMINE Ortograafia Kaashäälikuühendi põhireegli rakendamine liitega sõnades (<i>lõplik</i>). Sagedamini esinevate lühendite lugemine ja õigekiri. Suur ja väike algustäht (riigid, asutused, ehitised, taevakehad). Sulghäälik võõrsõna algul ja sõna lõpus, sulghäälik sõna keskel. <i>f</i>-i ja <i>š</i> õigekiri. <i>ia</i>- ja <i>ioon</i>-lõpulised võõrsõnad. Sõna tähenduse

5) leiab sõnadele sünonüüme ja antonüüme, kasutab neid oma tekstides; 6) eristab tegu-, nimi-, omadus-, arv- ja asesõnu; 7) kirjutab omadussõnu järgnevast nimisõnast lahku; 8) kirjutab kaht nimisõna kokku või lahku selgepiirilistel juhtudel (<i>võrkpall, pildiraamat, venna raamat, sõnajalg</i>); 9) kirjutab kokku liitomadussõnu (<i>helesinine, süsimust</i>); 10) kirjutab kokku või lahku arvsõnu; 11) koostab väit-, küsi- ja käsklauseid nii suulises kui ka kirjalikus kõnes; 12) koostab ja kirjavahemärgistab lihtsamaid koond- ja liitlauseid; 13) koostab ja kirjavahemärgistab otsekõnega ning üttega lauset (saatelause ees- ja järelasend); 14) jutustab oma elamustest ja juhtumustest; 15) kirjutab lühijuttu; 16) kirjutab sulghäälikuid vältevahelduslike sõnade käändevormides, sh astmevahelduslikes liidetes (<i>sepa:seppa, koogi:kooki, õnneliku:õnnelikku</i>); 17) kasutab suurt algustähte riikide, asutuste, ehitiste, taevakehade nimedes; 18) kirjutab õpitud sõnavara piires õigesti laen- ja võõrsõnu, milles esinevad <i>v, hv, f, s, š, z, ž</i> ja sõnaalguline klusiil; 19) kääneb ja kasutab sõnu 14 käändes nii ainsuses kui ka mitmuses; 20) moodustab ja kasutab omadussõna kesk- ja <i>kõige</i>-ülivõrret; 21) kirjutab numbrita põhi- ja järgarvsõnu; 22) kontrollib “Eesti keele sõnaraamatust” sõna tähendust, õigekirja, hääldust ja vormimoodustust;	sõltumine õigekirjast (<i>kuuski – kuuskki, särski – särki – särki – särkki</i>). Käändsõna Käändsõnade liigid: nimisõna, omadussõna, arvsõna, asesõna. Käändsõna vormid ja nende väljendamise võimalused: lõpud, tunnused, sõnatüve muutumine. Käänamine Käänded, nende küsimused ja tähendus. Õige käände valik lauses sõltuvalt kontekstist. Ainsus ja mitmus. Käänamine 14 käändes. Käänete kasutamise võimalusi. Põhikäänded. Käändelõpud ja mitmuse tunnused. Sõna välde. Astmevaheldus käändsõnades: välte- ja laadivaheldus, nõrk ja tugev aste. Käänamine eeskujusõna järgi. II ja III vältes sõnade õige hääldamine. Sõnaraamatute kasutamine käändsõna vormide kontrollimiseks. Omadussõna käänamine koos nimisõnaga. Ühildumine. <i>lik-</i> ja <i>ne-</i>liiteliste omadussõnade käänamine ja õigekiri. Omadussõnade võrdlusastmed. Lühike ülivõrre. Võrdlusastmete kasutamine. Omadussõnade kokku- ja lahkukirjutamine (<i>ne-</i> ja <i>line-</i>liitelised omadussõnad). Arvsõnade käänamine. Põhi- ja järgarvsõnade kirjutamine sõnade ja numbrita, nende lugemine. Arvsõnade kasutamine tekstis. Asesõnade käänamine ja kasutamine. Sõnaraamatute kasutamine sõna tähenduse, õigekirja ja käändevormide kontrollimiseks. Liht- ja liitlause Õeldis. Osalause erinev paigutus liitlauses. Sidesõnaga ja sidesõnata liitlause. Koma liitlauses. Otsekõne kirjavahemärgid (saatelause otsekõne alguses, keskel ja lõpus). Otsekõne kasutamine tekstis. Sõnajärg lauses.
--	---

- 23) koostab ja kirjavahemärgistab osalauseite erineva paigutusega liitlauseid;
- 24) Tunneb kirjandi ülesehitust (sissejuhatus, teemaarendus, lõpetus) ja oskab seda vormistada;
- 25) põhjendab oma seisukohta ja aktsepteerib kaaslaste põhjendatud seisukohti;
- 26) oskab teha kuuldu ja loetu kohta nii suulist kui ka kirjalikku kokkuvõtet;
- 27) tunneb õpitud tekstiliike ja nende kasutamise võimalusi;
- 28) tunneb keele ja kirjanduse valdkonna teabekeskkondi, leiab neist vajaliku teabe;
- 29) võrdleb eri allikatest pärit infot, eristab olulist ebaolulisest, fakti arvamusest;
- 30) vormistab kirjalikud tekstid korrektselt nii käsikirjas kui ka arvutis.

TEKSTILOOME

Kirjandi ülesehitus

Sissejuhatus, teemaarendus, lõpetus.

Kirjeldus

Kirjelduse ülesehitus (üldmulje, detailid, hinnang), inimese kirjeldamine, elamuslik looduskirjeldus, autori suhtumine kirjeldatavasse ja selle väljendamine.

Jutustus

Ajalis-põhjuslik järgnevus. Jutustuse ülesehitus.

Arutlus

Probleemide nägemine vaadeldavas nähtuses. Põhjuse ja tagajärje eristamine. Loetule, nähtule või kuuldule hinnangu andmine nii kirjalikult kui suuliselt.

Kiri

Isiklik ja ametlik kiri. Kirja vormistamine: pöördumine ja lõpetamine.

Kirjutamisprotsess

Kava, ideeskeemi vms koostamine. Kirjandi liigendamine. Lõik. Sõnastusvigade ennetamine: asesõnade otstarbekas kasutamine. Sõnastuse ilmestamine epiteetide ja võrdlustega.

Teemade käsitlemiseks vajalikud mõisted:

sõnavorm, tüvi, tunnus, lõpp, kääne, põhikäänded, arv, astmevaheldus, välte- ja laadivaheldus, nõrk ja tugev aste, sõnavälde, ühildumine, võrdlusastmed, alg-, kesk- ja ülivõrre, põhi- ja järgarvsõna, kirjandi ülesehitus, liigendamine, lõik, sissejuhatus, teemaarendus, lõpetus.

7. KLASS

ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU
Õpilane: 1) nimetab suulise ja kirjaliku kõne erijooni ning eristab kirjakeelt argikeelest; 2) märkab tekstides ja suhtluses tehtavaid keelevelikuid; 3) põhjendab ning avaldab viisakalt ja asjakohaselt arvamust ja seisukohta sündmuse, nähtuse või teksti kohta nii suuliselt kui ka kirjalikult; 4) esitab kuuldu ja loetu kohta küsimusi, teeb kuuldu ja loetu põhjal järeldusi; 5) võtab kuuldu ja loetu nii suulises kui ka kirjalikus vormis kokku; 6) kasutab asjakohaseid suulise ja kirjaliku suhtlemise tavaid ja võimalusi; 7) oskab kasutada omandatud keele- ja tekstimõisteid nii tekste luues kui ka seostades; 8) kirjutab suhtlussituatsiooni sobivaid tekste, arvestab teksti vastuvõtjat, järgib	KIRJUTAMINE Ortograafia Käskiva kõneviisi ja lihtmineviku õigekiri (<i>andke, andsin</i>). Tegusõnade (liit-, ühend- ja väljendverbide) kokku- ja lahkukirjutamine. Muutumata sõnade kokku- ja lahkukirjutamine. Sõnaliigid Omadussõna võrdlusastmed. Pöörd sõna mõiste ja kasutamine, tegevuse väljendamine võimalusi eri vormide abil. Tegusõna vormistik Tegusõna pöördelised vormid. Arv ja pööre. Pöördevormide kasutamine erinevates tekstides. Aluse ja öeldise ühildumine. Ajad: olevik ja minevik (liht-, täis- ja enneminevik), tuleviku väljendamine võimalusi eesti keeles. Aegade kasutamine jutustuses. Kõneviisid: kindel, tingiv, käskiv, kaudne kõneviis. Kõneviisi valik olenevalt väljenduse eesmärgist ja stiililisest taotlusest (<i>anna! – kas sa annaksid?</i>). Tegumood: isikuline ja umbisikuline tegumood. Tegumoodide tähendus ja kasutamine. Aluseta lause. Jaatav ja eitav kõne. Kõneliigi õigekeelsus ja kasutamise võimalusi. Tegusõna käändelised vormid. Tegevusnimed. Oleviku ja mineviku kesksõnad. Käändeliste vormide tähendus ja otstarve tekstis. Tegusõna tüvi, tunnus, pöördelõpp. Astmevaheldus pöörd sõnades: välte- ja laadivaheldus, nõrk ja tugev aste. Põhivormid. Pööramine eeskujusõna järgi. Veakriitilisi tegusõnu ja vorme. II ja III vältes sõnade õige hääldamine. Sõnaraamatute kasutamine tegusõna vormide kontrollimiseks. Võõrtegusõnade tähendus ja õigekiri, nende leidmine sõnaraamatutest ja

õigekirjanorme, kasutab mitmekesiseid grammatilisi tarindeid ja sõnavara; 16) kasutab kirjutamisel mitmeid keeleallikaid ja teeb saadud teabe põhjal teadlikke keelevelikuid; 17) teab eesti keele murdeid; 18) oskab õigekirjajuhiseid leida internetiallikatest, sõna- ja käsiraamatutest; kasutab arvuti õigekirjakorrektorit; 19) teab eesti keele häälikusüsteemi, sõnaliike ja -vorme; 20) rakendab omandatud keeleteadmisi tekstiloomes, tekste analüüsides ja hinnates; 21) teab õpitud tekstiliikide keelelisi erijooni; 22) kasutab tekstide koostamisel tavakohast ülesehitust ja vormistust.	Interneti-allikatest. Võõrsõna asendamine omasõnaga. Tegusõnade tuletamine liidete abil. Sõna tähenduse seos liitega. Liit-, ühend- ja väljendverb. Keele kujundlikkus. Väljendverbide kasutamise tiililine korrektsus. Tegusõna kokku- ja lahkukirjutamine. Õeldise paiknemine lauses. Sõnajärg lauses. Aluse ja õeldise seos. Muutumatud sõnad Määrsõnad: iseseisvad ja abimäärsõnad. Määrsõnaliited. Määrsõnade tähendused ja kasutamine. Kaassõnad, nende funktsioon ja kasutamine lauses. Määrsõnade ja kaassõnade eristamine. Muutumatute sõnade kokku- ja lahkukirjutamine. Sidesõnad, ühendsidesõnad. Sidesõnade funktsioon ja kasutamine lauses. Koma tarvitamine sidesõna ees. Hüüdsõnade funktsioonid ja õigekiri. Hüüdsõna kasutamine ja kirjavahemärgid. TEKSTILOOME Sõnastuse mitmekesistamine Sünonüümide ja antonüümide kasutamine. Paronüümid ja homonüümid. Kirjeldus Tegevuse ja protsessi kirjeldamine. Juhendite koostamine, tegusõna eri vormide kasutamine juhendites. Sõnastuse täpsus. Jutustus Ajalise järgnevuse muutmine. Ajavormide teadlik vaheldamine vaatlushetkest lähtudes. Kaudne jutustamine. Fantaasial põhinev jutt. Arutlus Isikliku seisukoha kujundamine käsitletavas probleemis, selle põhjendamine ja kaitsmine. Arvamus raamatu ja kaasõpilase kirjandi kohta. Kirjutamisprotsess Kirjandi eeltöö. Kirjandi sisu, kompositsiooni ja stiili viimistlemise põhialused. Sõnastusvigade
--	--

	ennetamine: tegusõnade sünonüümika, kirjakeele ja slängi kasutamine. Teemade käsitlemiseks vajalikud mõisted: pöörd sõna, tegusõna pöördelised vormid, arv ja pööre, olevik ja minevik (liht-, täis- ja enneminevik), kindel, tingiv, käskiv, kaudne kõneviis, isikuline ja umbisikuline tegumood, tegusõna käändelised vormid, tegevusnimed, oleviku ja mineviku kesksõnad, tegusõna põhivormid, liit-, ühend- ja väljendverb, muutumatud sõnad, määrsõna, kaassõna, sidesõna, ühendsidesõna, hüüdsõna, homonüüm, kompositsioon, stiil, kirjakeel, släng, arutus.
--	--

8.KLASS	
ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU
Õpilane: 1) märkab tekstides ja suhtluses tehtavaid keelevalikuid; 2) põhjendab ning avaldab viisakalt ja asjakohaselt arvamust ja seisukohta sündmuse, nähtuse või teksti kohta nii suuliselt kui ka kirjalikult; 3) esitab kuuldu ja loetu kohta küsimusi, teeb kuuldu ja loetu põhjal järeldusi; 4) võtab kuuldu ja loetu nii suulises kui ka kirjalikus vormis kokku; 5) algatab ja arendab nii suhtlust kui ka teemasid; 6) arutleb eakohastel teemadel ja lahendab probleemülesandeid; 7) kasutab asjakohaseid suulise ja kirjaliku suhtlemise tavasid ja võimalusi; 8) tunneb olulisi tekstiliike, nende põhijooni ja kasutamise võimalusi; 9) loeb ja kuulab sihipäraselt, kriitiliselt ning arusaamisega nii oma huvivaldkondade kui ka õpi- ja elutarbelisi tekste;	KIRJUTAMINE Sõnaliigid Tegusõnade käändeliste ja pöördeliste vormide eristamine. Lause Lause suhtluseesmärgid. Lause intonatsioon ja lõpumärgid väit-, küsi-, käsk- ja hüüdlause. Lauseliikmed Lauseliikmete funktsioonid: alus, öeldis, sihtis, määrus, öeldistäide, täiend, lisand, üte. Öeldis. Mitmesõnaline öeldis. Alus. Aluseta lause. Aluse ja öeldise seos. Ühildumine. Sihiline tegusõna ja sihtis. Öeldistäide. Määruse liigid: aja-, koha-, hulga- ja viisimäärus.. Täiend ja lisand, nende kirjavahemärgid. Liht- ja liitlause Sõnade järjekord lauses. Ühildumine. Rektsioon. Rektsiooni kontrollimine “Eesti keele sõnaraamatust”.

10) teab, et teksti väljenduslaad oleneb teksti kasutusvaldkonnast liigist ja autorist;

11) märkab kujundlikkust mõjutusvahendina;

12) leiab tekstiloomeks vajalikku teavet raamatukogust ja internetist; valib kriitiliselt teabeallikaid ning osundab neid sobivas vormis;

13) tunneb kirjutamiseks ja esinemiseks valmistumise etappe;

14) oskab eesmärgipäraselt kirjutada kirjandit;

15) oskab suuliselt esineda (tervitab, võtab sõna, koostab ning peab lühikese ettekande ja kõne);

16) teab eesti keele lauseehituse peajooni; tunneb keelendite stiiliväärtust, kasutab ja mõistab tekstis keelendeid;

17) teab suulise ja kirjaliku keelevormi erijooni ning eristab kirjakeelt kõnekeelest;

18) järgib eesti õigekirja aluseid ja põhireegleid;

19) oskab leida õigekirjajuhiseid internetiallikatest ning sõna- ja käsiraamatutest, kasutab arvuti õigekirjakorrektorit;

20) rakendab omandatud keeleteadmisi tekstiloomes, tekste analüüsides ja hinnates;

21) teab õpitud tekstiliikide keelelisi erijooni; kasutab tekste koostades tavakohast ülesehitust ning vormistust.

Koondlause

Kokkuvõttev sõna koondlauses. Koondlause korduvate komponentide asendamine sidekriipsuga. Korduvad täiendid ja määruised. Koondlause kirjavahemärgid. Koondlause kasutamisvõimalusi.

Rindlause

Osalausete rindlauseks ühendamise võimalusi, stiilierinevused. Rindlause kirjavahemärgid.

Põimlause

Pea- ja kõrvallause. Kõrvallause paiknemine põimlauses. Sõnade järjekord põimlauses. Põimlause kirjavahemärgid. Lihtsam segaliitlause. Rind- ja põimlause stiili- erinevused ja kasutamisvõimalusi tekstides.

Otsekõne

Otsekõne asendamine kaudkõnega. Tsiteerimine ja refereerimine.

Üte

Ütte kasutamine, keeleline etikett. Ütte kirjavahemärgid.

Lauselühend

Lauselühendi kasutamine ja asendamine kõrvallausega. Lauselühendi kirjavahemärgid. Lauseehitus stiilivahendina.

TEKSTILOOME

Kirjeldus

Kirjeldus jutustavas tekstis, omapärase ja iseloomuliku esiletoomine detailide kaudu. Võrdlev kirjeldus.

Jutustus

Jutu alustamise ja lõpetamise võimalusi. Olulise esiletõstmine jutustuses.

Arutlus

Nähtuste võrdlemine, võrdlusaluse leidmine. Argumenteerimine poolt ja vastuväited. Arvustus. Arvustuse võrdlemine sisu ümberjutustusega. Eritüübiliste tekstide

	analüüs. Refereerimine ja tsiteerimine. Referaat ja uurimus. Lühiettekande koostamine ja esitamine. Diskussioon. Alusteksti põhjal kirjutamine. Kirjutamisprotsess Kompositsiooni kavandamine. Sõnastusvigade ennetamine: hoidumine ülearusest ja paljusõnalisusest. Kõnekujundite (epiteet, võrdlus, metafoor, isikustamine) kasutamine. Lausekujundite (kordus, retooriline küsimus ja hüüatus) kasutamine. Lausestusvigade parandamine. Teemade käsitlemiseks vajalikud mõisted: lauseliikmed, alus, öeldis, sihtis, määrus, öeldistäide, täiend, lisand, sihiline tegusõna, rektsioon, liht- ja liitlause, koondlause, rindlause, põimlause, pea- ja kõrvallause, lauselühend, kõnekujund, lausekujund, argumenteerimine, tsiteerimine, refereerimine.
--	---

9. KLASS	
ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU
Õpilane: 1) kirjutab õigesti sulghäälikuid vältevahelduslike tegusõnade eri vormides (<i>õppida: õpin, rääkida: räägin</i>); 2) märgib õigesti sulghäälikut helitu hääliku kõrval lihtminevikus ja käskiva kõneviisi vormides (<i>andsin, andke, kiitsin, kiitke</i>) ning 3. silbi algusklusiili (<i>kirjutatakse, õmmeldud</i>); 3) kirjutab veatult <i>a</i>-tunnuselist <i>da</i>-tegevusnime, umbisikulise tegumoe olevikku ning tegijanime (<i>käia, käiakse, käija</i>); 4) kirjutab kokku või lahku liit-, ühend- ja väljendteguõnu; 5) kirjutab kaassõna käändsõnast lahku; 6) kirjutab käänd- ja muutumatuid sõnu kokku või lahku;	KIRJUTAMINE Ortograafia Hääliku ja häälikuühendi õigekirja kordamine. Poolitamine. Liidete õigekiri. Tuntumate lühendite lugemine ja kirjutamine. Võõrhäälikud ja –tähed. Tsitaatsõnade kasutamine, nende märkimine nii käsitsi kirjutatud tekstis kui ka arvutikirjas. Suur ja väike algustäht Nimede päritolu ja tähendus. Veaohtlike sõnade käänamine ja pööramine Isiku- ja kohanimedega käänamine. Sõnade kokku- ja lahkukirjutamine Tähendus- ja vormipõhimõtte ning traditsiooni järgi. Käändsõnade kokku- ja lahkukirjutamine. Pöörsõnade kokku- ja lahkukirjutamine.

6) kasutab eesmärgile vastavalt tegusõnu erinevates vormides (pööre, arv, aeg, kõneviis, tegumood, kõneliik); 7) kasutab jutustamisel erinevaid aegu ja kõneviise; 8) muudab isikulise teksti umbisikuliseks ja vastupidi; 9) muudab jaatavas kõnes oleva teksti eitavaks ja vastupidi; 10) kontrollib “Eesti keele sõnaraamatust” sõna tähendust, õigekirja, hääldust ja vormimoodustust; 11) leiab sünonüüme sagedamini esinevatele pöörd- ja määrsõnadele; 12) põhjendab lühidalt oma arvamust; 13) kasutab jutustavas kirjandis erinevaid aegu, kõneviise, tegumoodi; 14) kasutab sidesõnu, sh ühendsidesõnu otstarbekohaselt; 15) moodustab ja kirjavahemärgistab liht-, koond- ja liitlauseid ning lauselühendeid; 16) muudab otsekõnet kaudkõneks ja vastupidi; 17) vormistab tsitaati ja refereeringut; 18) kasutab eesti keelele omast sõnajärge ja ühildumist; 19) kontrollib “Eesti keele sõnaraamatust” reksiooni; 20) kasutab oma teksti ilmestamiseks õpitud kõnekujundeid; 21) kirjutab kirjeldavat, jutustavat või arutlevat kirjandit etteantud teemal; 22) rakendab häälikuõigekirja reegleid; 23) kasutab õigesti suurt ja väikest algustähte; 24) poolitab sõnu; 25) kasutab üldtuntud lühendeid;	Muutumatute sõnade kokku- ja lahkukirjutamine. Sõnavara rikastamine Liitsõna ja liitega sõna. Sõnatuletus: nimisõna-, omadussõna-, tegusõna- ja määrsõnatuletus. Eesti murded. Murdesõnavara. Võõr- ja laensõnad. Tehissõnad. Neutraalne ja hinnanguline sõnavara. Keel kui rahvuskultuuri kese Eesti keele ajaloost ja uurimisest. Kirjakeel ja kõnekeel, släng. Erineva ülesehitusega laused Lihtlause, sh koondlause, liitlause, sh põimlause ja rindlause, lihtsam segaliitlause, otsekõnega lause, lauselühendiga lause. Ühte tüüpi lause asendamine teisega. Kirjavahemärkide funktsioonid ja kasutamine. TEKSTILOOME Kirjand kui terviktekst Teksti peamõte ja teema. Kirjandi ülesehitus: kirjeldava, jutustava ja arutleva komponendi sidumine tervikuks, tsiteerimine ja refereerimine. Funktsionaalstiilid: ametlik stiil, argistiil, ilukirjanduslik ja teadusstiil, nende kasutusvõimalused. Tarbetekstide keelekasutus. Keeleviisakus. Arutlemine Arutluse põhiskeem: väide (tees), tõestus, järeldus. Argumenteerimine. Arutluse kahesugune suunamine: teesile tõestuse leidmine ja vaadeldava materjali alusel järelduse tegemine. Kirjutamisprotsess Teema lahtimõtestamise võimalusi. Kompositsiooni sisuline põhjendatus. Teksti sidusus. Kompositsioonivigade vältimine. Kirjandi keelelis-stiililine redigeerimine, sõnastus- ja lausestusvigade parandamine.
---	---

27) kasutab ja kirjavahemärgistab erinevat liiki lauseid; 28) kirjutab sidusat kirjandit etteantud teemal ja liigendab seda õigesti, rakendades teksti ülesehituse põhimõtteid; 29) redigeerib oma teksti sisuliselt ja keeleliselt; 30) oskab ennast argumenteeritult väljendada nii suuliselt kui ka kirjalikult, kasutades asjakohaseid suulise ja kirjaliku suhtlemise tavasid; 31) oskab eakohastel teemadel arutleda ja probleemülesandeid lahendada ning osaleb diskussioonides; 32) tunneb peamisi tekstiliike, nende põhijooni ning kasutamise võimalusi; 33) oskab tekste võrrelda; küsimusi ja vastuväiteid esitada, arvamust avaldada, teksti vahendada ja kokku võtta, kommenteerida ja tõlgendada; 34) oskab eesmärgipäraselt kirjutada, eri liiki tekste (referaat, kirjand, kommentaar, aramusavaldus, elulugu, avaldus, seletuskiri) korrektselt vormistada ning suuliselt esitada; 35) oskab viidata alustekstile; 36) väärtustab eesti keelt ühena Euroopa ja maailma keeltest ning tajub eesti keele eripära, suhestab keeli teadlikult, tajub nende erinevusi; 37) teab suulise ja kirjaliku kõne erijooni ning eristab kirjakeelt kõnekeelest.	Teemade käsitlemiseks vajalikud mõisted: sõnaliigid muutmisviisi ja tähenduse järgi, tsitaatsõna, kirjakeel, kõnekeel, släng, murre, võõrsõna, laensõna, tehissõna, segaliitlause, kirjeldus, jutustus, arutlus, tees, järeldus, sidusus.
---	--